

рішеннях популярних або менш відомих творів, тим більше таких «примхливих», як народні пісні, – завдання не з легких.

Іна завершення відзначили ще найважливішу духовну сутність його перших музичних імпульсів, які Анатолій Авдієвський проніс крізь усе своє життя і без яких неможливо зрозуміти його мистецьких одкровень:

– він сформував сяв органічному духовно-етичному середовищі, на чуттєво-іраціональних імпульсах, котрі містяться в українському фольклорі; ліричний, кордоцентричний первень його першого «фольклорного досвіду» закарбував усвідомості філософії серця як основи в роботі диригента над народною піснею;

– суб'єктивність сприйняття народної пісні як джерела привела його в майбутньому формуванні художнього світогляду до скравої індивідуальної взаємодії провідних європейських здобутків диригентського мистецтва і національної традиції;

– природна закоріненість народної пісні в його власну долю, у долю його родини обумовила сприйняття фольклору не як абстрактної даності, що перебуває поза самим диригентом і яку потрібно «зрозуміти» і «засвоїти», а як універсальної моделі світу, яка посідає ідеальні пропорції, що в них диригентові треба природно «вжитися» і «вчутися».

Любов КИЯНОВСЬКА

доктор мистецтвознавства, професор

АНДРІЙ КУШНІРЕНКО

(До 75-річчя від дня народження)

Ім'я Андрія Кушніренка – народного артиста України, лауреата Національної премії ім. Тараса Шевченка та Літературно-мистецької премії ім. Сидора Воробкевича, члена Національної спілки композиторів і члена-кореспондента Академії мистецтв України, Почесного громадянина м. Чернівців, введеного до Алеї зірок міста, професора, ученого-етнографа, педагога, автора багатьох оригінальних хорових творів, а також обробок українських народних пісень, визначного хорового диригента, організатора музичного життя на Буковині – користується заслуженою повагою і шаную серед музичної громадськості нашої країни. Фахові знання і невтомна подвижницька праця на вільній музично-хоровій культурі сформували його як одного з найкращих хорових диригентів, поряд з такими іменами, як А. Авдієвський, Л. Венедиктов, В. Іконник, П. Муравський, Є. Савчук. За рейтингом 1997 року А. Кушніренко увійшов до категорії найвизначніших шести хорових диригентів України.

Народився Андрій Миколайович Кушніренко 17 жовтня 1933 року в с. Великі Загайці Шуньського району Тернопільської області. Фахово освіту здобував на курсах диригентів хору при Львівському культурно-освітньому училищі (1954), у Львівському музично-педагогічному училищі ім. Філарета Колесси (1955–1957), де був рекомендований для навчання в консерваторії. В 1962 році закінчив з відзнакою Львівську державну консерваторію ім. М.В. Лисенка (диригентсько-хоровий факультет). У консерваторії своїм диригентсько-школувувачим був диригент і композитор, професор М. Колесси, навчаючись у його вихованця – доцента,

кандидатами мистецтвознавства М. Антківа. Теоретичні дисципліни вивчав під проводом професорів: А. Кос-Анатольського, С. Людкевича, А. Солтиса, Р. Сімовича, О. Теплицького і відомого фольклориста-музикознавця В. Гошовського.

З 1962 року А. Кушніренко – художній керівник і головний диригент Буковинського ансамблю пісні і танцю України. Під його орудою колектив досягнув визначних творчих успіхів, став одним з провідних художніх колективів України, здобув всесвітнє визнання. У 1969 році він отримав звання заслуженого ансамблю України, а 2006 року йому присвоєно статус академічного. Нині цей творчий колектив має назву: Державний заслужений академічний Буковинський ансамбль пісні і танцю України.

Творча діяльність А. Кушніренка настільки незвична, самотуння й багатогранна, що викликає постійне зацікавлення музикантів і письменників, мистецтвознавців і музичних критиків, художників і педагогів. Пронього як хорового диригента, композитора, педагога публікують матеріали у фахових виданнях, біобібліографічних та енциклопедичних довідниках, газетах і журналах. Серед авторів публікацій – Р. Гнедаш, М. Головащенко, Я. Гордійчук, А. Добрянський, В. Китайгородська, О. Климчук, А. Кос-Анатольський, Р. Кулик, А. Мокренко, Є. Савчук, М. Ткач, І. Ярошенко, О. Яцьків та інші, які певною мірою відобразили творчість талановитого митця.

Під керівництвом А. Кушніренка Буковинський ансамбль пісні і танцю, як уже зазначалося, став заслуженим, академічним, одним із кращих мистецьких колективів в Україні. Двічі лауреат всесоюзних конкурсів професійних хорових колективів (1967, 1977), він був неодноразовим учасником декад української літератури і мистецтва різних республік колишнього Союзу РСР, а також культурної програми «Олімпіада-80» в м. Києві. Ансамбль побував на гастролях в Італії, Німеччині, Польщі, Румунії, Фінляндії, Чехословаччині. Протягом багатьох років виступав на запрошення керівництва «Інтуриста» перед іноземними туристами з різних країн світу – Австрії, Америки, Англії, Аргентини, Голландії, Індії, Іспанії, Мексики, Угорщини, Франції, Японії та ін.

Заслугою великої шанованого композиторського таланта А. Кушніренка. Він – автор одноактної народної опери «Буковинська весна» (лібрето А. Добрянського, 1968); музики до героїко-романтичної драми С. Снігура «Полум'я» (1977); вокально-хореографічної сюїти «Зелен край наш Буковина» (1985) на слова М. Бакая; кантати на власні слова «Молюсь за тебе, Україно» (1993); пісень «Мир народам», «Україно, любов моя», «Дума про Сагайдачного», «Ранок Верховини» на слова В. Колодія; «Зореслава», «Посилала мене мати», «Я щаслива зроду» на слова І. Кутеня; канта «У вінок Федьковичу» на слова М. Ткача; «Любіть Україну» на слова В. Сосюри, «Отче наш»; понад 100 хорових творів, масових пісень для мішаного хору а саррелла, а також у супроводі фортепіано чи оркестру; 30 солоспівів на слова різних поетів, інструментальних творів, музики до танців тощо.

Митець записав понад тисячу українських народних пісень та інструментальних мелодій у різних регіонах України, а найбільше на Прикарпатті, зокрема на Буковині; більше сотні з них оброблені для хору, оркестру, які часто виконуються різними художніми колективами нашої країни. Серед них – «А коник чорненький», «Глибока кирниця», «На камені стою», «Чом, чом, земле моя...», «Палала сосна», «Подольночка», «Ой у лузі червона калина» і багато інших. Для Державного заслуженого академічного Буковинського ансамблю пісні і танцю України А. Кушніренко на основі фольклорного матеріалу створив безліч концертних програм, до яких увійшли вокально-хореографічні сюїти, композиції, обрядові сцени – «Весна-красна», «Обжинки», «Щедрий вечір, добрий вечір», «Весільний обряд» та ін.

Заслужують найвищого схвалення концертні програми, створені А. Кушніренко після 1991 року, зокрема такі: «З народних джерел», «Хорові твори Сидора Воробкевича», «Духовна музика українських композиторів», «Колядки і щедрівки»; вокально-хореографічні обрядові сцени – «На Різдво Христове», «На Маланчин вечір». Ряд музичних творів, у тому числі й тих, автором яких є А. Кушніренко, у виконанні Буковинського ансамблю під його

орудую записані фірмою «Мелодія» на десятиграмм-платівках, створено шість кінотелефільмів, серед яких – «Свято в Карпатах», «Ніч у маю», «Буковинські вечорниці» тощо.

А. Кушніренком підготовлено й видруковано у видавництвах «Мистецтво», «Музична Україна» і «Карпати» збірники музичних творів – «Від Дністра до Черемошу» (1969), «Буковинський розмай» (1971), «Співає Буковина» (1972), «Хорові твори Сидора Воробкевича» (1973); авторські збірники – «Українські народні пісні. В обробці А. Кушніренка» (1974), «Хорові твори А. Кушніренка» (1984), «Буковинські візерунки» (1988), «Веселкові передзвони» (2003). 2008 роком позначені видані у Чернівцях авторський збірник «Співаночки мої любі» і репертуарний посібник «Співає Розанна».

Майже півстоліття самовіддана творча праця А. Кушніренка в Державному заслуженому академічному Буковинському ансамблі пісні і танцю України завжди пов'язувалась з популяризацією кращих надбань української вокально-хореографічної музичної культури, зокрема творчості українських композиторів-класиків – Д. Бортнянського, А. Веделя, М. Вербицького, С. Воробкевича, М. Лисенка, М. Леонтовича, К. Стеценка, Д. Січинського, а також визначних композиторів А. Кос-Анатольського, М. Колесси, С. Людкевича, П. Майбороди, М. Штогаренка; сучасних відомих митців О. Білаша, Лесі Дичко, М. Скорика, Є. Станковича. Належна увага приділяється творчості буковинських композиторів – Б. Крижанівського, Ю. Гіно, Л. Затуловського, В. Михайлюка, С. Сабадаша, І. Миського, Г. Шевчука та ін.

Як композитор А. Кушніренко вперше заявив про себе наприкінці 60-х років, коли записані ним на Буковині й оброблені для мішаного хору українські народні пісні «Глибока кирниця», «Шануй мене, мій миленький», «На камені стою», «Ой чорна я, си чорна» та інші у прекрасному виконанні Буковинського ансамблю пісні і танцю дістали широке визнання музичної громадськості України й засвідчили появу серед майстрів хорових обробок народних пісень нового талановитого імені. А той факт, що його оригінальні пісні «Я щаслива зроду» та «Посилала мені мати» співаються сьогодні як народні, є промовистим свідченням неабиякого композиторського таланту митця.

Композиторська діяльність А. Кушніренка в основному пов'язана з хоровим та вокально-інструментальним жанром і невіддільна від творчої діяльності Буковинського ансамблю пісні і танцю. Оригінальність і стильової визначеності їй надає насамперед тісний зв'язок з фольклором. Саме народне мистецтво дало поштовх фантазії митця, а в подальшому значною мірою зумовило образний зміст його творів.

Перші свої спроби в галузі обробки народних пісень А. Кушніренко робить ще під час навчання в консерваторії. До цього його заохочував учитель, славетний композитор Станіслав Пилипович Людкевич, який у творчих спробах свого учня побачив неабиякий композиторський хист, про що постійно наголошував у розмовах зі своїми колегами-викладачами. Це підтверджує лист В. Гошовського до А. Кушніренка від 5 січня 1983 року, в якому читаємо: «Дуже радію з Ваших творчих успіхів. Вважаю, що у складі Спілки композиторів Ви зможете більш інтенсивно розвивати свою композиторську творчість, яка вже отримала визнання слухачів. І не тільки їх: пригадую собі, що Станіслав Пилипович у свій час звернув мою увагу на те, що студент Кушніренко має не тільки фольклористичні, але й композиторські здібності» (Цит. за вид.: Ярошенко І. Мистецтвом встелені шляхи. – Чернівці: Прут, 2004. – С. 94).

З перших днів свого перебування на Буковині Андрій Кушніренко багато їздить, вивчає й записує від людей пісенний фольклор, народні звичаї, придивляється до селянських танців, щоб пізніше, вже у новій якості, дати цим дорогоцінним скарбам нове життя на професійній сцені. «Народний твір, – підкреслює А. Кушніренко, – треба зберегти – текстовий оригінал, музичну тканину, інтонації. Тоді чому ми подаємо його в гармонізації, а не в автентичному запису? Пісня передається з уст в уста, від покоління до покоління, і час вряди-годи «промовляє» за саму пісню. Отож її треба дослідити, вивчити, а вже потім вирішувати: є потреба гармонізувати чи нема, чи зазвучить пісня, якщо її розгорнути поліфонічно, якщо «порушити» деякі акценти» (Там само. – С. 97).

Утворчому доробку митця близько 150 обробок українських народних пісень, більшість з яких у різний час були виконані Буковинським ансамблем пісні і танцю. Частина з них опублікована в репертуарних збірниках, частина залишилася в рукописах, а найбільш популярні склали основу заданих авторських видань. У них митець застосовує варіаційний метод розвитку музичного матеріалу, вдається до цікавих гармонійних, фактурних прийомів зіставлення різних тембральних та ладових барв, використання виразових засобів хорового інструментування, серед яких важливе місце займають діалогічні перегуки різних голосів. В основному це варіаційні, або куплетно-варіаційні побудови.

До особливих стилевих прикмет хорових обробок А. Кушніренка слід віднести, окрім використання підголоскової поліфонії, фактурну багатогранність, нестандартність структурно-композиційних вирішень творів, проникнення у систему народномузичного мислення. Саме володіння арсеналом фольклорних інтонаційно-виразальних ресурсів допомогло композиторові всебічно оригінально розкрити ладоінтонаційний потенціал народної пісні, майстерно і влучно використати академічній манері співу специфічні засоби народного хорового виконавства. У цьому відношенні Л. Кушніренко плідно продовжує кращі традиції, що йдуть від М. Лисенка, К. Стеценка, С. Людкевича. Однак, як видається, на його творчість мають особливий вплив хорові обробки М. Леонтовича, П. Козицького, М. Колесси.

Дорозряду обробок українських народних пісень, інструментальних і танцювальних мелодій слід віднести й вокально-інструментальні хореографічні сюїти, написані А. Кушніренком для хору, оркестру та балету. Це досить розгорнуті циклічні побудови, серед яких – жанрова картина «Стелися, барвінку» (1962), де показується обряд буковинського весілля, фрагменти якого були надруковані у видавництвах «Мистецтво» (1971) та «Музична Україна» (1973); обрядові сцени з циклу «Пори року» – «Обжинки» (1966), «Щедрий вечір, добрий вечір» (1978, друга редакція 1980), «Весна-красна» (1990). Створення контрастному зіставленні фольклорного музичного матеріалу, вони засвідчили здатність композитора глибоко пройтися сутністю народного першоджерела й оригінально інтерпретувати його для сценічного втілення.

Музика оригінальних творів А. Кушніренка характеризується, передусім, поєднанням стилевих засад фольклорного і професійного мистецтва. Вплив такого синтезу відчувається у мелодичній та ладо-інтонаційній сфері творів, які відзначаються природністю, виразною наспівністю. Значною мірою це зумовлено тим, що автор часто створює власні теми в характері і душі народних, невдаючись до цитування тих чи інших конкретних фольклорних зразків. Висока вимогливість до себе визначає творче обличчя не тільки Кушніренка-диригента, а й Кушніренка-композитора. Його кращі оригінальні твори, поруч з обробками народних пісень, позначені добрим музичним смаком, фаховою вибагливістю.

З-поміж оригінальних інструментальних творів композитора вирізняються танці «Плескач» (1968), «Метелиця» (1980), «Буковинський аркан» (1988), написані для оркестру народних інструментів; «Буковинська сюїта» (2003) для симфонічного оркестру, музика до кінофільму «Пісня з України» (1988); «Експромт» для фортепіано (1993); «Балада для двох скрипок і фортепіано» (1998) тощо. Уміння розкрити внутрішній зміст твору за допомогою відповідних технічних засобів, зокрема гармонії, поліфонії, фактури, різних способів варіаційного розвитку мелодичного матеріалу, що стали основою формотворення цих хорових обробках, такі оригінальні композиції митця, дало можливість йому успішно реалізувати свої задуми, а глибокі знання народної пісенної творчості та принципів професійного хорового виконавства зумовили його творчі досягнення.

Підсумовуючи викладене, можна з упевненістю констатувати, що внесок видатного майстра сучасного хорового мистецтва Андрія Кушніренка в розвитку української національної музичної культури на Буковині надзвичайно вагомих. Його творчість глибока за своїм змістом і відзначається високою мистецькою довершеністю, є актуальною і має широке практичне застосування як в Україні, так і за кордоном, про що свідчать популярність його творів і практичні семінари з художніми колективами Буковини, а в 1983 і 1986 рр. – одномісячні

семінари для диригентів Канади, які А. Кушніренко успішно проводив у містах Торонто, Вінніпезі, Едінгтоні, Ванкувері.

1992 року А. Кушніренко організував й очолив кафедру музики при Чернівецькому державному, нині національному, університеті ім. Ю. Федьковича. За порівняно короткий час разом з колективом кафедри заклали надійні основи її матеріальної бази, навчально-виховного процесу й підготували плеяду висококваліфікованих фахівців, які успішно працюють у професійних та аматорських художніх колективах.

А. Кушніренко активно провадить громадсько-корисну роботу як голова Чернівецького обласного відділення Національної Всеукраїнської музичної спілки (НВМС) і секретар Республіканської координаційної ради НВМС, голова Об'єднання композиторів Буковини, член вченої ради Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича; плідно працює як член Національної спілки композиторів і як член-кореспондент Академії мистецтв України. Неодноразово призначався головою або членом журі обласних, міжрегіональних, всеукраїнських, міжнародних музичних фестивалів, конкурсів, оглядів; брав участь у підготовці та проведенні урядових концертів – як головний хормейстер, диригент зведених хорів; як художній керівник творчих звітів майстрів мистецтва та художніх колективів Чернівецької області в Національному палаці мистецтв «Україна» (Київ) під девізом «Мелодії Буковинського краю».

Творчий політ триває.

Бажаємо вельми шановному Андрієві Миколайовичу Кушніренку доброго здоров'я, нових творчих здобутків, житейських гараздів.

Ірина ЯРОШЕНКО

*доктор філософських наук, кандидат мистецтвознавства,
доцент Прикарпатського національного
університету ім. Василя Стефаника*

АНДРІЙ БОКОТЕЙ (До 70-річчя від дня народження)

Життєва і творча біографія ректора Львівської національної академії мистецтв, професора Андрія Бокотей вибудовувалася у середовищі Львівської експериментальної кераміко-скульптурної фабрики та Львівської національної академії мистецтв (колишній Львівський державний інститут прикладного та декоративного мистецтва), де він зріс від студента до ректора й де його зусиллями було засновано кафедру художнього скла, на якій зібралися закохані в склярську професію його побратими й де за роки педагогічної діяльності Андрія Андрійовича утворилася бокотейська школа скла з багатьма учнями-послідовниками й продовжувачами його справи.

Він є той, хто мав призначення першості, й ця якість незвичності поставила його на п'єдестал лідера українського художнього скла – межі, позначеної новітніми образно-мистецькими, технічними, технологічними, конструкторськими знахідками. Своєю багаторічною практикою він послідовно утверджував модерні критерії художності в гутництві, що забезпечило чільне місце українського художнього скла у світовому мистецькому просторі.

